

Tussenrapportage Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst

Maart 2025

Inhoud

Voorwoord	3
1 Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst	5
1.1 Doelen en kernambities	5
1.2 Hoofdvragen	6
2 Pilots voor disciplinegerichte ondersteuning en inhoudelijke versterking	8
2.1 Disciplinegerichte ondersteuning	8
2.2 Inhoudelijke versterking	10
2.3 De inhoudelijke kernambities waarop de pilots zich richten	13
3 Tijdslijn en trends	16
3.1 Startmeting (voorjaar 2024)	16
3.2 Live-dag 1 - kennismaken (april 2024)	16
3.3 Tussenevaluatie (voorjaar 2024)	17
3.4 Live-dag 2 - uitwisselen (juni 2024)	18
3.5 Onderzoekersbijeenkomst (november 2024)	19
3.6 Tussenevaluatie (november 2024)	19
3.6.1 Disciplinegerichte en inhoudelijke versterking	19
3.6.2 Ondersteuningsstructuur	23
3.7 Live-dag 3 - verdiepen (november 2024)	25
4 'Most significant changes'	28
4.1 Pilots gericht op disciplinegerichte ondersteuning	28
4.2 Pilots gericht op inhoudelijke versterking	28
4.3 Ondersteuningsstructuur	29
Conclusie en reflectie	32
Bronnen	35

Voorwoord

In 2023 en 2024 zijn door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) middelen beschikbaar gesteld voor pilots voor ondersteuning en ontwikkeling van de amateurkunst. Deze middelen zijn via de subsidieregeling 'Pilot Nationaal Akkoord Amateurkunst' verstrekt door het Fonds voor Cultuurparticipatie (FCP). Met deze regeling ondersteunt het FCP pilotprojecten die bijdragen aan de inhoudelijke versterking van amateurkunstbeoefening en cultuureducatie buiten school, aan de duurzame versterking van de ondersteuningsstructuur voor het amateurkunstveld en de versterking van de landelijke disciplinegerichte ondersteuning. Onderdeel van honorering van deze subsidie is de deelname aan het Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst (NOA), onder verantwoordelijkheid van het Landelijk Kenniscentrum Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA). Het ontwikkeltraject wordt deels opengesteld voor partijen die niet zijn gehonoreerd of niet hebben aangevraagd, maar wel een rol spelen in de ontwikkeling van de amateurkunstsector. De deelnemende projecten hebben een looptijd tot en met juni 2025.

De pilots benadrukken de noodzaak van een robuuste ondersteuningsstructuur voor de amateurkunst. Waar de uitdagingen binnen de amateurkunst bekend zijn – minder leden, minder financiën, minder bestuurskracht – schetsen de pilots kansen om de sector te (re)vitaliseren en toekomstbestendig te maken.

In deze tussenrapportage beschrijven we op basis van informatie uit focusgroepen, interviews, vragenlijsten en werkbezoeken de beweging die vanaf het voorjaar 2024 met de uitvoering van de pilots op gang is gekomen. Met deze pilots worden namelijk lessen geleerd voor de toekomst. Wat werkt wel en wat werkt niet? Hoe kunnen we de sector duurzaam ondersteunen? In het najaar van 2025 volgt een eindpublicatie met focus op goede voorbeelden en geleerde lessen die voort zijn gekomen uit het pilottraject.

Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst

1

1 Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst

Deze tussenrapportage beschrijft de huidige stand van zaken op het gebied van kennisvergaring en kennisdeling in het Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst (NOA). Doel daarvan is om de impact en de opbrengsten van de pilots zo groot mogelijk te laten zijn, zowel door uitwisseling binnen de deelnemende projecten, als door het zichtbaar maken van deze opbrengsten voor de sector. De pilotregeling heeft twee onderdelen: het versterken van landelijke disciplinegerichte ondersteuning door amateurkunstkoepels en het op andere manieren inhoudelijk versterken van amateurkunstbeoefening door pilotprojecten die samenwerking en inhoudelijke ontwikkeling stimuleren.

1.1 Doelen en kernambities

Uitgangspunt voor de pilotregeling van FCP is het rapport Revitalisering van de Amateurkunst (BMC 2021), wat ondersteuning in alle regio's en disciplines bepleit. In maart 2023 heeft de strategische werkgroep Revitalisering Amateurkunst, waarin 15 organisaties en professionals deelnemen, tien kernambities geformuleerd voor de versterking van de amateurkunst en cultuurbeoefening. Vijf van deze ambities richten zich inhoudelijk op cultuurbeoefening zelf en de verbinding met de samenleving. De overige vijf ambities richten zich op de infrastructuur van de ondersteuning; ze formuleren wat er volgens het werkveld nodig is om de inhoudelijke kernambities te realiseren. De kernambities zijn de basis voor de pilotregeling. In de subsidieregeling Pilot Nationaal Akkoord Amateurkunst (FCP, 2024) – en daarmee ook binnen het NOA - werken de gehonoreerde pilots aan een of meer (inhoudelijke) kernambities.

De vijf inhoudelijke kernambities

- 1 Iedereen in Nederland die dat wil doet aan cultuurbeoefening, individueel of in groepsverband. Het aanbod sluit aan op de vraag, (h)erkent en stimuleert talenten en is toegankelijk, inclusief en veilig.
- 2 Cultuurbeoefening in alle diversiteit is zichtbaar in en wordt gewaardeerd door de samenleving, zodat mensen gestimuleerd worden om deel te nemen.
- 3 Amateurkunstgroepen (cultuurbeoefening in groepsverband in alle vormen) zijn vitaal en toekomstbestendig. Ze sluiten aan bij nieuwe manieren van cultuurbeoefening en er zijn voldoende vrijwilligers.
- 4 Amateurkunstgroepen zijn zich bewust van hun waarde en rol in de samenleving, hebben de vaardigheden en tools om deze in te zetten. Er zijn zowel in de praktijk als beleidsmatig verbindingen tussen andere domeinen (zoals welzijn, zorg, sport) en amateurkunstgroepen.
- 5 Er zijn voldoende artistiek begeleiders/artistiek kader en kunstdocenten voor cultuurbeoefening en deze hebben een aantrekkelijke beroepspraktijk.

Goed om te weten:

Er zijn ook vijf infrastructurele kernambities geformuleerd. Deze maken geen onderdeel uit van dit onderzoek en zijn daarom niet opgenomen in deze tussenrapportage. Alle kernambities zijn te lezen in de Actieagenda voor Amateurkunstondersteuning op de website van het LKCA.

1.2 Hoofdvragen

Aan de basis van kennisvergaring en kennisdeling gestimuleerd door het Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst liggen de volgende onderzoeksvragen:

Hoofdvraag 1: In hoeverre en hoe dragen de pilots bij aan de inhoudelijke versterking van amateurkunstbeoefening en cultuureducatie buiten school?

Deelvragen zijn:

- 1 Op welke van de vijf inhoudelijke kernambities richten de pilots zich?
- 2 Hoe dragen de pilots bij aan de inhoudelijke kernambities? (doelgroep, werkwijzen, activiteiten, e.d.)
- 3 Welke drempels en succesfactoren worden gesignaleerd bij deze inhoudelijke versterking?

Hoofdvraag 2: In hoeverre en hoe dragen de pilots bij aan de toekomstbestendige versterking van de ondersteuningsstructuur van het amateurkunstveld en/of de versterking van de landelijke discipline ondersteuning?

Deelvragen zijn:

- 1 In hoeverre en hoe zet de pilot zich in op het versterken van de landelijke, provinciale en/of lokale ondersteuningsstructuur van het amateurkunstveld?
- 2 Richt de pilot zich op het versterken van specifieke kunstdiscipline(s) of vorm(en) van beoefening, of is de inzet meer discipline overstijgend? En zo ja, op welke manier?
- 3 Welke samenwerkingsverbanden worden in de pilot aangegaan, en hoe dragen die bij aan een duurzame versterking van de ondersteuningsstructuur?
- 4 Wat is de rol van de amateurkunstkoepel en andere organisaties bij het versterken van de ondersteuningsstructuur, en welke acties worden ondernomen?

In deze tussenrapportage beschrijven we op basis van informatie uit focusgroepen en groepsgesprekken tijdens live-dagen, interviews, vragenlijsten en werkbezoeken de beweging die vanaf het voorjaar 2024 met de uitvoering van de pilots op gang is gekomen.

Pilots voor discipline gerichte ondersteuning en inhoudelijke versterking

2

2 Pilots voor disciplinegerichte ondersteuning en inhoudelijke versterking

Disciplinegerichte ondersteuning en inhoudelijke versterking

De subsidieregeling van het Fonds voor Cultuurparticipatie waar de pilots op hebben aangevraagd bestaat uit twee onderdelen:

- 1 voor amateurkunstkoepels: versterken **disciplinegerichte** ondersteuning door bij te dragen aan:
 - de toekomstbestendige versterking van de ondersteuningsstructuur voor de amateurkunsten en
 - versterking van de landelijke ondersteuning van disciplines
- 2 voor culturele instellingen in samenwerking met minimaal één koepel / gemeentelijke of provinciale ondersteuningsinstelling / amateurkunstgroep: **inhoudelijke** versterking amateurkunstbeoefening en cultuureducatie buiten school, door bij te dragen aan:
 - de inhoudelijke versterking van amateurkunstbeoefening en cultuureducatie buiten school en
 - de toekomstbestendige versterking van de ondersteuningsstructuur .

In dit ontwikkeltraject zijn er negen pilots die zich richten op disciplinegerichte ondersteuning direct vanuit koepelorganisaties en 11 pilots die zich richten op de inhoudelijke versterking van de amateurkunst.

2.1 Disciplinegerichte ondersteuning

Subsidie voor dit onderdeel van de regeling kon worden aangevraagd door de volgende amateurkunstkoepels: Danslink, Landelijke Organisatie Studenten Theaterverenigingen (LOST), Visie AmateurTheater (VAT), Circuspunt, Federatie van Folkloristische Groepen in Nederland (FFGN), Koninklijke Nederlandse Muziek Organisatie (KNMO), Stichting Textiel Informatie en Documentatie Centrum (STIDOC), Fotobond, Koornetwerk Nederland, Nederlandse Organisatie van Audiovisuele Amateurs (NOVA). Amateurkunstkoepels konden ook gezamenlijk een aanvraag doen. LOST en VAT hebben samen een aanvraag ingediend.

De koepels hebben een plan ingediend waarop ze ingaan hoe ze een impuls geven aan visieontwikkeling op de landelijke sector/disciplineontwikkeling vanaf 2025.

Pilots disciplinegerichte ondersteuning via de koepelorganisaties

1. Danslink: De organisatie ontwikkelt een toekomstbestendige visie. De vier hoofdaspiraties van Danslink daarbinnen zijn: fungeren als platform, dienen als adviescentrum, optreden als intermediair en het bevorderen van algemene professionalisering. Deze aspiraties geven concrete speerpunten, waarmee een reeks van interne en externe doelstellingen worden ondersteund en samengebracht in een samenhangend actieplan. De activiteiten bestaan uit een ontwikkeltraject, workshops, uitwisselingen, onderzoeken en leerlijnen.

2. LOST (Studententheater) en VAT (Visie Amateurtheater): LOST richt zich op studenten theater(sport)verenigingen en VAT op het brede veld van de discipline (amateur)theater. VAT richt zich op het verder inrichten van de organisatie, onderzoeken wat de beste organisatievorm is, het maken van een meerjarenplan, relatiemanagement, het organiseren van ontmoetingsmomenten en het opzetten van communicatielijnen. LOST organiseert besturendagen met workshops en discussiegroepen, regelt activiteiten voor studententheaterspelers uit het hele land, trainingen tot vertrouwenscontactpersoon en het schrijven van een gedragscode faciliteren en verder werken aan de professionalisering.

3. Circuspunt werkt aan de ondersteuning van het circusveld in Nederland. De pilot heeft drie doelstellingen: het professionaliseren van de (jeugd)circussektor, een haalbaarheidsonderzoek voor assistenten training jeugdcircussen en het uitrollen van een campagne '#ontdekcircus'.

4. De FFGN (Federatie van Folkloristische Groepen in Nederland) focust op visievorming in nauwe samenwerking met Stichting Levende Folklore en andere partners in het immaterieel erfgoed. Ook organiseren of ondersteunen ze een aantal activiteiten in samenspraak met hun achterban, zoals de Nationale Folkloredag en de kinderdans. Daarnaast richten ze zich op deskundigheidsbevordering van lokale verenigingen door middel van het aanbieden van trainingen en workshops. Tot slot werken ze aan imagoverbetering en zichtbaarheid via onder andere het ontwikkelen van een PR-toolkit.

5. KNMO: Binnen dit project ontwikkelt KNMO een visie op de landelijke sector/disciplineontwikkeling vanaf 2025. Onderdeel hiervan is het zoeken naar een antwoord op de vraag welke plek de KNMO zelf inneemt in het cultuurlandschap.

6. Stichting Textiel Informatie en Documentatie Centrum (STIDOC): Met dit project vouwt STIDOC een pakket aan versterking van de discipline uit. De organisatie past daarmee zichzelf en de aangesloten verenigingen aan aan de veranderende behoefte van jongeren. Daarbij wordt voornamelijk ingezet naar het praktisch onderzoeken van een omvorming van de verenigingen naar activiteitenorganisaties. Het plan wordt geactiveerd middels een ontwikkelingstraject, een opleiding digitale vaardigheden en lesontwikkeling, workshops en een onderzoek naar wensen en behoeften.

7. De Koninklijke Fotobond zet met dit project in op het ontwikkelen van vakgerelateerde workshops voor de leden, het organiseren van Fotolabs, rondetafelbijeenkomsten en jury- en mentoropleidingen.

8. Koornetwerk Nederland: het doel van de aanvraag is het opleveren van een breed gedragen visiedocument dat tot stand is gekomen door het aanstellen van een professionele netwerkmanager en communicatiemanager. Daarnaast levert Koornetwerk twee concrete projecten vanuit de basisubsidie: kwartiermaker 'Zingende Ouderen' en een podcastserie 'Een en al Koor'.

9. Filmbond NOVA: binnen dit traject voert NOVA diverse projecten uit, zoals een begeleidingstraject voor het maken van films, een natuurfestival, een haalbaarheids-onderzoek voor een reis- en vakantiefestival, een filmbonddag, een haalbaarheids-onderzoek filmkamp voor jongeren en de versterking van marketing en social media.

2.2 Inhoudelijke versterking

Het doel van de pilots gericht op inhoudelijke versterking is het inhoudelijk versterken van amateurkunstbeoefening en cultuureducatie buiten school. Deze pilots onderschrijven één of meerdere van de vijf inhoudelijke kernambities. Deze kernambities zijn veelomvattend - iedere ambitie beschrijft weer meerdere subambities - en laten daarmee ook ruimte voor interpretatie en keuzes. Meestal formuleren deelnemers in het projectplan naast de kernambities dan ook meerdere doelen en/of beoogde resultaten waarmee de pilot specifiek invulling wil geven aan de betreffende kernambitie(s). Om deze doelen en/of beoogde resultaten te behalen is het nodig dat er bepaalde prestaties geleverd worden; dit zijn de concrete activiteiten die vanuit de pilot uitgevoerd gaan worden.

Pilots inhoudelijke versterking

1. De Jeugd Floreert in Samen Zingen van Koornetwerk Nederland

Koornetwerk Nederland verzamelt met deze pilot kennis en expertise om tot een succesvolle versterking van de samen zingende jeugd te kunnen komen. Om dit doel te bereiken zet de organisatie in op het vergroten van het aantal buitenschoolse activiteiten voor het beoefenen van muziek en met name zang. Concreet worden hierbij zanggroepen opgericht. Ook zoekt Koornetwerk Nederland versterking van de sector door het opzetten van een landelijk netwerk van professionals. Het project bestaat uit repetities van korenorganisaties door heel Nederland die toewerken naar 10 presentaties met publiek. Met het organiseren van vier bijeenkomsten wordt het netwerk gestimuleerd. Het project eindigt met een presentatie en de lancering van een netwerk rondom kinder- en jeugdkoorzang.

2. Zichtbaar Verbinden en Versterken van Rijnbrink

Het doel van deze pilot is het Overijsselse cultuurdomein te versterken en verbinden in toegankelijkheid, de zichtbaarheid van amateurkunst te vergroten en de ondersteuningsstructuur voor cultuurmakelaars te versterken. Rijnbrink wil dit doel bereiken door: 'Grensverleggend Besturen' (1) dat zich richt op thema's van vitaliteit en weerbaarheid in de sector, benaderd door samenwerking tussen besturen. 'De Tent moet Vol' (2), concentrerend op het vergroten van de zichtbaarheid van amateurkunst voor een breed publiek. 'Vaste Grond' (3) is bedoeld ter bevordering van culturele verbinding en deelname in de community. Parallel loopt een traject om een cultuurmakelaar in iedere gemeente te plaatsen of aldaar te versterken. Het onderdeel 'Parels' bestaat uit dialogen over beleid. Verdeeld over het programma vinden 13 activiteiten plaats (met 500 deelnemers totaal) bestaande uit uitwisselingen, onderzoeken en trainingen.

3. Muziekcoalitie en KennisHub van Westland Cultuurweb

Westland Cultuurweb heeft twee pilots ontwikkeld. In 'Muziekcoalitie Westland' werkt de organisatie samen met muziekverenigingen om te komen tot vernieuwing in het jeugdbeleid van deze muziekverenigingen. Door middel van een onderzoek- en experimentfase werken ze aan een gezamenlijke aanpak in instroom/werving en samenspel voor leerlingen in een groot Westlands Jeugdorkest. Zo zorgen ze ervoor dat het aanbod voor jeugdleden beter aan gaat sluiten bij de ontwikkelende wensen en behoeften van (toekomstige) leden. Westland Cultuurweb ontwikkelt met de 'KennisHub' een programma voor kennisbevordering met, door en voor het amateurkunstveld. Met masterclasses, trainingen, inspiratie- en netwerkbijeenkomsten wordt het lokale amateurkunstveld uitgenodigd om kennis te delen en te verdiepen en nieuwe vaardigheden te ontwikkelen.

4. Meedoen is de Kunst van Cultuur Oost

Het doel van de pilot van Cultuur Oost is om vanuit het netwerk van cultuurverbinders en instellingen in Gelderland te werken aan een stevige culturele keten die aansluit bij de behoefte van de huidige en toekomstige cultuurbeoefenaars. Dit wordt bereikt door maandelijkse bijeenkomsten van de cultuurverbinders, masterclasses, het organiseren van thematafels en regionale bijeenkomsten. Daarnaast stimuleert het project vernieuwing en innovatie in de amateurkunsten door bijvoorbeeld jonge makers te koppelen aan cultuurgroepen.

5. Bouwen – Blauwdruk – Borging van Kunstgebouw

Vanuit Kunstgebouw vinden in de provincie Zuid-Holland pilots plaats binnen de disciplines circus en (pop)muziek. De nadruk ligt op circus, waarvoor de toolbox verder wordt aangevuld voor circusbesturen. Thema's als veiligheid, (jonge) ledenwerving, financiering en artistieke kwaliteit verhogen worden uitgewerkt binnen de proeftuin 'circus'. Tien popbandjes worden verder ondersteund in communicatie en ook aan de infrastructuur van de amateurkunstondersteuning in de provincie wordt verder bijgedragen.

6. MATCH van Stichting VAT

Deze pilot heeft als doel om artistieke vernieuwing te stimuleren en de infrastructuur voor amateurtheater groepen te versterken in Limburg en Friesland. De pilot biedt 10 ontwikkeltrajecten waar 5 matches van professionals en amateurkunstgroepen per provincie artistieke contactmomenten hebben. Er volgen presentatiemoment van de artistieke resultaten op een theaterweekend in Friesland en 'Festival Spectaculo' in Limburg. VAT maakt de resultaten overdraagbaar voor initiatieven in andere provincies, opleidingen, makers, bestuurders en overig geïnteresseerden in Nederland.

7. Generatie Cultuurhuis – Cultuur Hub Zeeland van Cultuurkwadraat

Doel van deze pilot is om een netwerk te initiëren waar mensen in Zeeland samen cultuur kunnen maken en beleven. De pilot is ontwikkeld na het organiseren van twee consultatiebijeenkomsten voor de Zeeuwse amateurkunstsector. 'Cultuur Hub Zeeland' bestaat uit 6 hubs waar in totaal 60 activiteiten worden georganiseerd. In iedere deelnemende gemeente wordt één hub opgestart, waar mensen uit verschillende generaties en lagen van de bevolking naar toe kunnen komen om aan cultuurbeoefening te doen. De culturele hubs worden gerealiseerd in bestaande ruimtes op Walcheren en in Zeeuws-Vlaanderen, bijvoorbeeld in ruimten van maatschappelijke instellingen, dorpshuizen, scholen of een verzorgingstehuis. Door de inzet van klankbordgroepen wordt de voortgang van het traject samen met het veld bepaald.

8. Diversiteit in Harmonie van de KNMO

Doel van deze pilot is om de amateurmuzieksector toekomstbestendiger te maken door meer inclusief te werken. Er zijn daarvoor twee plannen ontwikkeld. In het eerste plan wordt in Emmen gewerkt met nieuwe Nederlanders (volwassenen en kinderen). De doelgroep van het tweede plan betreft kinderen met speciale behoeftes in drie gemeenten: Vleuten, Wateringen en Zoetermeer.

9. Een online community voor cultuurparticipatie van Vrijdag

Met dit project onderzoekt Vrijdag de betekenis van een online community voor cultuurparticipatie en ontwikkelt ze een mogelijk plan van uitvoer daarvoor. Het project is verdeeld in twee fases. Fase 1 draait om het onderzoeken van de behoefte aan die online community en het opstellen van een programma van eisen. Vervolgens wordt in fase 2 een plan van aanpak gerealiseerd. Met dit project wil de organisatie toewerken naar algehele versterking van cultuurparticipatie.

10. Voorbij de Vierde Wand van Keunstwurk

In het project wil Keunstwurk drie verschillende werkmethoedieken (proeftuinen) ter ondersteuning van de amateurkunst uitproberen. In Leeuwarden (grote gemeente) worden met een ontwerpende aanpak maatschappelijke problemen opgelost door een team van Friese ontwerpers en kunstenaars: het 'Designteam Amateurkunst Fryslân'. Dit team gaat samen met vertegenwoordigers uit de amateurkunstwereld en de infrastructuur er omheen aan de slag. In Smallerland (middelgrote gemeente) wordt de 'mienskipmethoediek' toegepast, die streeft naar een grotere mate van betrokkenheid van de gemeenschap bij vraagstukken van deze tijd. In Ooststellingwerf (kleine gemeente) wordt gewerkt met de ondersteuningsmethoediek: er wordt gerichte ondersteuning op maat geboden aan 4-6 amateurverenigingen.

11. Cultuurplein en Talent Boost van Plein C

Plein C heeft twee pilots ontwikkeld: Cultuurplein en Talent Boost. 'Cultuurplein' is gericht op netwerkbijeenkomsten voor de amateurkunstsector en de ondersteuners in West-Friesland en het Gooi met speciale aandacht voor verschillende financieringsmogelijkheden. De pilot 'Talent Boost' is gericht op het maken van een muziektheaterproductie in samenwerking met amateurkunstgroepen, lokale kunstenaars en jongerenwerk.

2.3 De inhoudelijke kernambities waarop de pilots zich richten

In totaal zijn er 11 gehonoreerde pilots die zich richten op inhoudelijke versterking:

Organisatie	Kernambitie	Provincie
Rijnbrink	1, 2 en 3	Overijssel
Westland Cultuurweb	1, 3 en 4	Zuid-Holland
Cultuur Oost	1, 2, 3, 4 en 5	Gelderland
Kunstgebouw	1, 2, 3, 4 en 5	Zuid-Holland
Stichting Visie Amateurtheater	3 en 5	Limburg, Friesland
Cultuurkwadraat	1 en 4	Zeeland
KNMO	1, 2, 3, 4 en 5	Drenthe, Utrecht en Zuid-Holland
Keunstwurk	1, 2, 3, 4 en 5	Friesland
Vrijdag	1, 2 en 3	Groningen en Zeeland
Koornetwerk Nederland	1, 2, 4 en 5	Alle provincies
Plein C	3 en 4	Noord-Holland

De meeste pilots gericht op inhoudelijke versterking beschrijven expliciet dat zij meerdere kernambities ondersteunen (gemiddeld drie). Van de 11 pilots gericht op inhoudelijke versterking richten zich negen pilots op ambitie 1 en 3, 8 pilots op ambitie 4, zeven pilots op ambitie 2 en zes pilots zijn gericht op ambitie 5.

Tijdlijn en trends

3

TIJDPAD 2024-2025

maart
2024

Startmeting van Nationaal Ontwikkeltraject
Amateurkunst

Live-dag 1: kennismaken

april
2024

voorjaar
2024

Tussenevaluatie

Live-dag 2: uitwisselen

juni
2024

november
2024

Onderzoekersbijeenkomst met betrokken onderzoekers
en/of projectleiders van de pilots

Tussenevaluatie

november
2024

november
2024

Live-dag 3: verdiepen

Tussenrapportage

maart
2025

april
2025

Live-dag 4: oogsten

Nieuwe regeling FCP 2025 open
Versterking landelijke infrastructuur
amateurkunst 2025

april
2025

najaar
2025

Start projecten regeling 2025
Start kennisdeling projecten 2025

Live-dag

najaar
2025

november
2025

Eindpublicatie Nationaal
Ontwikkeltraject Amateurkunst

3 Tijdlijn en trends

De ontwikkeling van de pilots beschrijven we aan de hand van de tijdlijn van de start van het traject in maart 2024 tot en met december 2024 (zie ook afbeelding).

3.1 Startmeting (voorjaar 2024)

Er is vanaf maart 2024 met iedere pilot een kennismakingsgesprek gevoerd. Naast het leren kennen van de mensen achter de pilot en het ontwikkeltraject werd in dat gesprek ook de startmeting voor de kennisvergaring uitgevoerd. Aan iedere pilot werd dezelfde set vragen voorgelegd en daarnaast verduidelijkende vragen gesteld. Door deze startmeting is samenvattend te zeggen:

De beoogde doelgroepen van de pilots:

De doelgroep is in het algemeen erg breed; amateurkunstbeoefenaars, cultuurmakers, vrijwilligers, besturen, verenigingen en professionals binnen de amateurkunst komen allemaal aan bod. Vaak worden er primaire en secundaire doelgroepen beschreven. Daarnaast is er vaak sprake van een specifieke focus. Dit zijn bijvoorbeeld jonge makers, jongeren, cultuurverbinders, docenten of nieuwe Nederlanders. De focus ligt vaker op jeugd, jongeren en formele amateurkunstgroepen.

De beoogde activiteiten van de pilots:

Er worden diverse activiteiten uitgezet en georganiseerd om de doelen zoals gesteld te behalen. Vijf activiteiten die meerdere keren worden benoemd:

- Beschrijven van en in de spotlights zetten van de meerwaarde van de amateurkunstsector aan de hand van storytelling, 'good practices', parels of websites.
- Een overzicht maken en beschikbaar stellen van alle mogelijkheden tot kunst- en cultuurbeoefening in de vrije tijd in de betreffende provincie/regio.
- Lokaal ondersteunen bij communicatie.
- Het opzetten van groepen zoals een regionaal jeugdorkest of kangoeroekoren.
- Uitwisseling en kennisdeling ontwikkelen, stimuleren en ondersteunen door het organiseren en faciliteren van masterclasses, trainingen, inspiratie- en netwerkbijeenkomsten.

Beoogde werkwijzen

Tenslotte worden er diverse werkwijzen ontwikkeld. Dat kan gaan om het aangaan van een experiment, onderzoek doen, werken in co-creatie en via participatie of het aangaan van samenwerkingen met andere partijen.

3.2 Live-dag 1 - kennismaken (april 2024)

Vanaf april 2024 zijn de pilots aan de slag met de uitvoering. Onderdeel van het ontwikkeltraject is deelname aan de live-dagen, die de mogelijkheid geven tot kennisdeling en netwerken. In 2024 zijn er drie live-dagen georganiseerd: in april, juni en november. Dit zijn ook voor de kennisvergaring en kennisdeling ijkpunten om te zien waar de aandacht naar toe gaat of moet gaan. Daarom zijn naast de uitwisseling van de inhoud van de pilots,

uiteenlopende onderwerpen in diverse werkvormen aan de orde gekomen. De samenstelling van de dagen is tot stand gekomen met de deelnemers zelf. Er is gekeken naar op welke onderwerpen er behoefte was om met elkaar uit te wisselen.

Deze eerste live-dag stond in het teken van kennismaking en het vinden van gelijkenissen tussen de pilots. De meeste pilots waren op dat moment nog maar net of nog niet gestart. Twee pilots hebben op deze dag hun plannen gepresenteerd. Alle deelnemers hebben meegedacht over de vragen die aan de hand van de presentaties werden gesteld. De vragen gingen over artistieke vernieuwing, het toekomstbestendig maken van amateurkunstgroepen en over de ideale infrastructuur voor de amateurkunst.

3.3 Tussenevaluatie (voorjaar 2024)

In het voorjaar van 2024 heeft een eerste schriftelijke tussenevaluatie plaatsgevonden. In deze tijd was er veel aandacht van de organisaties voor het opstarten van de pilots. Dit vroeg erom om alle samenwerkingspartners aan boord te krijgen. Daarnaast werden soms nieuwe partners aangehaakt en (daardoor) de focus bijgesteld. De plannen moesten concreet vorm krijgen en dat had tijd nodig. Het creëren van draagvlak en alle neuzen dezelfde kant op krijgen vergde overleg en netwerken.

Ongeveer 53% van de geplande activiteiten in de pilots is gericht op inhoudelijke versterking en 71% van de koepelactiviteiten zijn op het moment van de eerste tussenevaluatie gestart. Een selectie van de opgestarte activiteiten die worden benoemd: bijeenkomsten hebben plaatsgevonden en/of zijn gepland, er is een nieuw orkest van start gegaan, plannings zijn gemaakt, een promofilm is opgenomen, enquêtes en evaluaties worden (bijna) afgenomen, onderzoeken zijn gestart en er zijn teams samengesteld.

Successen

*'Het is een fantastische reis en boeiend om te zien hoe alles langzaamaan op zijn plek valt'.
(Bron: tussenevaluatie voorjaar 2024)*

'We horen steeds terug: "dingen beginnen weer te leven en daarom krijg ik er weer energie van en plezier in!" (Bron: tussenevaluatie voorjaar 2024)

- 1 Inhoudelijke versterking: De pilots tonen een toenemende betrokkenheid en diversiteit in deelnemers, verbeterde kennisuitwisseling en de stimulering van zelfreflectie bij verenigingen. Netwerken worden uitgebreid met nieuwe partners en initiatieven zoals festivals.
- 2 Ondersteuningsstructuur: Uitbreiding netwerken in kwantiteit, kwaliteit en diversiteit. Er is vooruitgang geboekt in samenwerking met diverse partners zoals gemeenten, bibliotheken, en vakopleidingen. De zichtbaarheid van behoeften binnen de amateurkunstsector is vergroot, wat leidt tot meer draagvlak en initiatieven.

Uitdagingen (zowel bij inhoudelijke versterking als versterking ondersteuningsstructuur):

- Betrokkenheid en communicatie: het betrekken van alle partijen en het vasthouden van energie blijkt tijdsintensief. Daarnaast is er soms weerstand bij verenigingen tegen vernieuwing en een gebrek aan gedeelde visie (eigen belang vs. algemeen belang).
- Randvoorwaarden: belemmeringen zoals personeelwisselingen, beperkte tijd, en moeilijk te vinden professionals en vrijwilligers (bij de koepels) vertragen activiteiten. De ondersteuningsvraag blijkt groter dan verwacht.
- Koepels: strategische verschillen tussen koepels en interne organisatorische uitdagingen bemoeilijken soms samenwerking en uitvoering.

Aanpassingen in de oorspronkelijke plannen:

- De focus is verbreed naar informele groepen en diversiteit in artistieke ambities.
- Samenwerkingen zijn uitgebreid met nieuwe partners en domeinen (zowel binnen de cultuursector, zoals de hiphop scene, als daarbuiten, zoals sport).
- Er wordt gewerkt aan een flexibeler budget voor lokale initiatieven.

Conclusie: De evaluatie benadrukt een positieve voortgang, met veelbelovende samenwerkingen en initiatieven. Er zijn echter nog uitdagingen, zoals een betere afstemming tussen partners, efficiëntere communicatie en structurele ondersteuning.

3.4 Live-dag 2 - uitwisselen (juni 2024)

Op deze dag presenteerde extern expert Bouchra Dibi ter inspiratie haar werkwijze om informele groepen te bereiken. Bouchra Dibi is werkzaam in het sociaal domein en zet zich met name in voor meer kansengelijkheid in (kracht)wijken.

De informele groepen binnen de amateurkunst zijn lastiger te vinden dan amateurkunstgroepen die staan ingeschreven als stichting of vereniging. Maar aangezien een steeds groter deel van de amateurkunstenaars in informeel verband beoefent, is het belangrijk om zicht te krijgen hoe deze groepen beter ondersteund kunnen worden. Er is in toenemende mate aandacht vanuit de pilots voor het belang van het betrekken van de informele amateurkunst, er wordt geëxperimenteerd en er worden ook al verschillende successen geboekt.

In groepsgesprekken werden diverse onderwerpen aangesneden waar meerdere pilots mee te maken hebben.

- Samenwerking met (vak)opleidingen: diverse pilots gaan een samenwerking aan met vakopleidingen met als doel om als praktijk beter aan te sluiten bij de opleidingen en andersom. Daarnaast proberen de pilots studenten te interesseren om te gaan werken binnen de amateurkunstsector.
- Aansluiten bij de doelgroep en bottom-up benadering: er is veel aandacht voor het luisteren naar behoeften van cultuurbeoefenaars en lokale adviseurs en afdelingen. Zowel vanuit koepels als provinciale instellingen wordt actief geïnvesteerd in het betrekken van lokale verenigingen, groepen en inwoners. Daarin zien zij dat sommige amateurkunstgroepen behoudend zijn wat betreft hun eigen ontwikkeling. Dat wordt soms als lastig

ervaren door de projectleiders. In het overleg is uitgewisseld om de ondersteuning in te steken op het juiste niveau: door het faciliteren en enthousiasmeren van de groepen waar de ambitie is om te ontwikkelen en het beschermen van kwetsbare, behoudende groepen.

- De waarde van amateurkunst en impactmeting: het blijft belangrijk om de waarde van amateurkunst uit te blijven dragen om aan beleidsbeïnvloeding te doen. Daarvoor is het nodig om goede voorbeelden met werkzame elementen te delen. Meer of andere vormen van impactmeten kan daarin uitkomst bieden.

3.5 Onderzoekersbijeenkomst (november 2024)

Deze online bijeenkomst vond plaats op 6 november 2024. Met de betrokken onderzoekers en/of projectleiders van de pilots gericht op inhoudelijke versterking is er gesproken over meten van impact in relatie tot de kernambities en door de pilots gebruikte onderzoeksmethoden. Er wordt op diverse manieren impact gemeten door de pilots. Dit gebeurt onder andere met (online) vragenlijsten, door observaties, het inzetten van effectkaarten en spelvormen, het invullen van dagboeken en het afnemen van (groeps)interviews. De onderzoekers en projectleiders zien op dat moment de meeste impact van hun pilots op het culturele en sociale domein en op het vlak van goed bestuur.

3.6 Tussenevaluatie (november 2024)

‘Tussen theorie en praktijk blijkt toch afstand te zitten. Met de start van de pilot was men het unaniem eens dat er voor het samenspel van jeugd andere wegen moeten worden bewandeld. Nu deze wegen worden vertaald in een concrete route is er twijfel of terughoudendheid. Het vereist lef om onbekende wegen in te slaan.’ (Bron: tussenevaluatie najaar 2024)

In november 2024 heeft een tweede tussenevaluatie plaatsgevonden. De plannen worden uitgevoerd en de activiteiten worden aangepast of ingevuld op basis van praktijkervaringen. Ongeveer 75% van de activiteiten is in november gestart. Door online interviews, een kwalitatieve monitoring en werkbezoeken aan de pilots is informatie opgehaald over hoe de plannen hun uitvoering kregen in de praktijk.

3.6.1 Disciplinegerichte en inhoudelijke versterking

Activiteiten

Om inzicht te krijgen in de ontwikkeling van de beoogde activiteiten werd er in deze tussenevaluatie gevraagd naar de activiteiten die op dat moment uitgevoerd werden.

Pilots gericht op disciplinegerichte versterking

De activiteiten vanuit de koepels zijn sterk disciplinegerichte activiteiten. Zoals bijvoorbeeld de ontwikkeling van een platform, een filmkamp, workshops voor jeugdcircusbesturen en een campagne, activiteiten gericht op textiele werkvormen binnen de discipline. In discipline verschillen de activiteiten, maar er is op andere vlakken duidelijk overeenstemming. De activiteiten vanuit de koepels richten zich allemaal op netwerkvorming en samenwerking. Daarnaast is er aandacht voor strategie en visie. Zo richt een koepel zich bijvoorbeeld op zelfreflectie en een sectorvisie, en werkt een ander aan een vierjarig visiestuk en betreft

partners voor aanvullingen. Er worden ook verschillende ondersteuningsstructuren (door)ontwikkeld: zoals opleidingen voor mentoren en juryleden en samenwerkingen met het kunstvakonderwijs.

Pilots gericht op inhoudelijke versterking

In het algemeen worden in de pilots gericht op inhoudelijke versterking de volgende activiteiten ondernomen en aangeboden: opzetten lokale gemeenschapsactiviteiten en innovatieve projecten, workshops en trainingen, bieden van financiële en organisatorische ondersteuning, ontwikkelen van toolboxes, begeleidingstrajecten, ondersteuning pr en communicatie, netwerkbijeenkomsten en themabijeenkomsten.

Per inhoudelijke kernambitie kenmerken de activiteiten zich als volgt:

Kernambitie 1: Toegankelijkheid en inclusie

Er zijn gemeenschapsactiviteiten opgezet in verschillende gemeenten. Er vinden workshops en trainingen plaats over doelgroepsegmentatie en inhoudelijke thema's voor specifieke doelgroepen. Ondersteuning en promotie van culturele evenementen met organisatorische en financiële hulp. Samenwerkingsprojecten tussen bestaande verenigingen en organisaties, gericht op toegankelijkheid en vernieuwing van het aanbod.

Kernambitie 2: Zichtbaarheid en waardering

Voorbeeldprojecten worden zichtbaar gemaakt: goede voorbeelden en successen worden verzameld en gedeeld via toolboxes, bijeenkomsten en diverse netwerk- en PR-initiatieven (zoals campagnes, open calls, samenwerking lokale media) om cultuurbeoefening onder de aandacht te brengen. Initiatieven tonen de impact van amateurkunst in een bredere maatschappelijke context.

'We broeden op plannen om ook de communicatie op een pilot-achtige manier aan te vliegen en eens iets te proberen wat onze organisaties nog niet eerder hebben gedaan. We voelen de ruimte om te experimenteren en bijvoorbeeld meer in dialoog te communiceren in plaats van alleen zenden (podcast oid).' (Bron: tussenevaluatie najaar 2024)

Kernambitie 3: Vitaal en toekomstbestendigheid

Workshops en trainingen met thema's als fondsenwerving, digitalisering, vrijwilligersmanagement en toekomstgericht besturen. Coaching en begeleiding: individuele ondersteuning voor verenigingen en amateurkunstgroepen bij veranderende behoeften en uitdagingen. Netwerkvorming: scans en bijeenkomsten gericht op samenwerking en kennisdeling. Innovatie: ontwikkelen van nieuwe werkwijzen en artistieke formats om het veld toekomstbestendig te maken.

Kernambitie 4: Waarde en maatschappelijke rol

Netwerkbijeenkomsten voor sleutelfiguren en combinatiefuncties uit verschillende domeinen (zoals cultuur, welzijn, zorg). Themabijeenkomsten: onderwerpen zoals lobbyen en fondsenwerving versterken de rol en vaardigheden van amateurkunstgroepen in de samenleving. Activiteiten in samenwerkingsprojecten zijn gericht op verbinding tussen amateurkunstgroepen en maatschappelijke domeinen (bijvoorbeeld welzijn en sport).

Ondersteuning richt zich in het algemeen op bewustwording van maatschappelijke impact.

‘En ik merk ook wel in de gesprekken lokaal die je hebt, als ik zeg het is onderdeel van een landelijk programma en ook OCW is erbij betrokken, dat mensen dat ook wel heel positief vinden.’

(Bron: interview projectleider)

Kernambitie 5: Voldoende artistiek kader en aantrekkelijke beroepspraktijk

Professionalisering van docenten: workshops en trainingen voor artistiek kader en kunstdocenten. Netwerken en educatie: inspiratiedagen en netwerkvorming bevorderen kennisdeling en samenwerking in het werkveld. Talentontwikkeling: nieuwe makers worden ondersteund om vliegers te maken en hun praktijk te verbeteren.

Aanpassingen in de oorspronkelijke plannen

‘Ik ben er ondertussen achter gekomen dat er heel veel dingen zijn waar wij helemaal niet mee door zouden moeten. Ik denk dat we juist dingen laten liggen op het moment dat we blijven denken vanuit het verenigingsleven. Het is breder dan dat.’ *(Bron: interview projectleider)*

Zoals je mag verwachten in pilots en een ontwikkeltraject worden de oorspronkelijke plannen soms op bepaalde onderdelen en in bepaalde mate aangepast. Dit zijn een aantal vaker genoemde aanpassingen en motivaties:

- Aanpassing van activiteiten op basis van behoeften: verschillende activiteiten zijn aangepast om beter aan te sluiten bij de behoeften van doelgroepen en het veld.
- Schaal en haalbaarheid: de uitvoerbaarheid van plannen is aangepast vanwege praktische beperkingen.
- Versterking van samenwerkingen: aanpassingen zijn gemaakt om samenwerking te verbeteren.
- Toegankelijkheid en nieuwe doelgroepen: focus op toegankelijkheid en diversiteit door extra aandacht voor de instroom van nieuwe doelgroepen.
- Innovatieve benadering van maatschappelijke vraagstukken: soms wordt een project herzien om maatschappelijke impact te vergroten.

‘Er is, in samenwerking met de gemeente, gekozen voor een maatschappelijk vraagstuk rondom jongeren en jeugdzorg. De gemeente ziet dat een te groot deel van hun begroting naar jeugdzorg gaat en wil middels meerdere projecten onderzoeken welke rol amateurkunst kan spelen in preventie van jeugdzorg.’ *(Bron: tussenevaluatie najaar 2024)*

Nieuwe activiteiten

Naast aanpassingen van al geplande activiteiten worden er op basis van nieuwe inzichten en tijdens het traject opgedane ervaringen ook nieuwe, als in niet oorspronkelijk geplande activiteiten opgezet en ondernomen. De kernpunten van deze niet oorspronkelijk geplande activiteiten zijn als volgt samengevat:

- Flexibiliteit en ondersteuning: het gaat hierbij om het flexibel en per direct kunnen inzetten van budgetten, zoals voor cultuurverbinders en ondersteuning van verenigingen. Maar ook inspiratiesessies om ‘verandering in denken’ te stimuleren en kennis te delen worden genoemd.

- Versterking van kennis en betrokkenheid: het doel is focus op vergroten van bekendheid en betrokkenheid van de organisaties en hun dienstverlening via bijeenkomsten en kennisdeling.
- Nieuwe regionale initiatieven: er worden regionale subpilots en bijeenkomsten georganiseerd die nieuwe thema's en samenwerking brengen.
- Een enkele pilot noemt als nieuwe activiteit om het project inhoudelijk te versterken het toevoegen van internationale samenwerking en expertise of het toevoegen van een klankbordgroep.

Successen

Pilots gericht op disciplinegerichte versterking

Er worden door de koepels verschillende successen en resultaten benoemd. Ten eerste zien zij een verbetering in de ondersteuning aan hun leden; bijvoorbeeld het vaker betrekken van hun achterban bij vraagstukken en de start van een opleiding voor artistieke begeleiders in de betreffende discipline. Ook zijn er diverse succesvolle evenementen en campagnes uitgevoerd; van een foto- en filmfestival met ruim 1000 bezoekers tot een met een award bekroonde campagne. Er zijn daarnaast netwerk- en inspiratiedagen georganiseerd met positieve uitkomsten en waar nieuwe strategische inzichten zijn opgedaan.

Pilots gericht op inhoudelijke versterking

De inmiddels behaalde successen en resultaten van de inhoudelijke pilots zijn onder te verdelen in een aantal thema's:

- Netwerkverbetering en samenwerking: er is betere afstemming tussen amateurkunstgroepen, gemeenten en ondersteunende instellingen, inclusief succesvolle nieuwe samenwerkingsprojecten.
- Betrokkenheid en participatie: er is een groeiende deelname van samenwerkingspartners en deelnemers.
- De pilots maken maatschappelijke impact: er is sprake van (meer) sociale inclusie en regionale verankering
- Professionalisering en ondersteuning: ontwikkeling van competenties. Het scholingsaanbod en de financieringsmogelijkheden zijn in kaart gebracht, methodieken en nieuwe leermogelijkheden worden breed ontwikkeld en gedeeld.
- Inspiratie en vernieuwing: er is sprake van inzet van creativiteit en innovatie.
- Onderzoek en inzichten: er wordt kennis gegenereerd en gedeeld. Inzichten uit onderzoek helpen bij het bereiken van nieuwe doelgroepen en ontwikkelen van innovatieve participatievormen.

Deze activiteiten tonen vooruitgang in samenwerking, maatschappelijke impact, professionalisering en innovatie, terwijl onderzoek en pilots waardevolle lessen opleveren voor de toekomst.

'Ze [traditionele verenigingen] krijgen er echt energie van om nieuwe manieren van werken aangereikt te krijgen en zien het als een cadeau dat ze hierbij aan de hand worden meegenomen. Ook de onderlinge uitwisseling is waardevol.' (Bron: tussenevaluatie najaar 2024)

Uitdagingen

'De grootste uitdagingen zijn het bereiken van organisaties waarvoor de activiteiten zijn bedoeld en de beperkte tijd die zij beschikbaar hebben. Veel organisaties kampen met een personeelstekort en steunen op vrijwilligers.' (Bron: tussenevaluatie najaar 2024)

Naast successen worden er door de projectleiders van zowel de op disciplinegerichte versterking als op inhoudelijke versterking gerichte pilots ook uitdagingen benoemd die zij tijdens de uitvoering hebben ervaren. De meest genoemde uitdagingen zijn in de volgende thema's samengevat:

- Werving en betrokkenheid: deze uitdagingen worden herhaaldelijk genoemd, variërend van het moeizaam mobiliseren van amateurkunstgroepen, jeugd en nieuwe Nederlanders, tot terughoudendheid van verenigingen om deel te nemen aan activiteiten.
- Tijd en capaciteit: veel projecten lopen vertraging op door tijdgebrek, personeelstekorten en beperkte capaciteit van zowel vrijwilligers als professionals. Het arbeidsintensieve karakter van begeleidingstrajecten en de traagheid van besluitvorming spelen hier een grote rol.
- Organisatorische complexiteit: uitdagingen rondom personeelwisselingen, complexe projectstructuren en gebrek aan afstemming tussen verschillende partijen worden vaak genoemd. Dit leidt tot vertragingen en inefficiëntie in projectuitvoering.
- Zichtbaarheid en communicatie: hoewel minder vaak genoemd dan bovenstaande thema's, blijft de zichtbaarheid van overkoepelende organisaties en communicatieafstemming een terugkerend probleem.
- Toekomstbestendigheid en draagvlak: een uitdaging specifiek genoemd in het kader van subnetwerken en langdurige betrokkenheid van partners.
- Onderzoek en impact: uitdagingen met impactmetingen en het definiëren van vraagstukken worden genoemd.

'Een grote open probleemstelling die achteraf gezien beter in verschillende deelprobleemstellingen en stappen was opgedeeld en de uitdaging om betrokkenheid van alle partners op peil te houden.' (Bron: tussenevaluatie najaar 2024)

3.6.2 Ondersteuningsstructuur

'De pilot heeft veel invloed op hoe wij onze ondersteuning als steuninstelling inrichten. Het is daarmee een leidraad voor het anders willen inrichten van de organisatie op het gebied van ondersteuning van de amateurkunstsector, om een breder palet van vragen uit de sector te kunnen ondersteunen.' (Bron: tussenevaluatie najaar 2024)

Het versterken van de ondersteuningsstructuur vindt op verschillende manieren in alle pilots plaats, ongeacht de focus op disciplinegerichte versterking of inhoudelijke versterking. Provinciale instellingen werken samen, koepels werken samen, ieder samenwerkingsverband werkt samen met lokale instellingen. Daarnaast zijn er samenwerkingen tussen koepels en provinciale instellingen individueel.

Activiteiten

Er zijn diverse activiteiten die de pilots ondernemen en initiëren om de ondersteuningsstructuur te versterken:

- Netwerken en samenwerking: organisatie van netwerkbijeenkomsten voor bijvoorbeeld cultuurverbinders en sleutelfiguren of de oprichting van subnetwerken. Er worden ook kennisdagen en workshops georganiseerd om ervaringen te delen en samenwerking te stimuleren.
- Versterking van lokale ondersteuning: er wordt actieve samenwerking met gemeenten en lokale communities gezocht om eigenaarschap en financiële onafhankelijkheid te bevorderen.
- Scholing en deskundigheidsbevordering: er worden leernetwerken opgezet en workshops geïnitieerd voor cultuurverbinders, makers en verenigingen voor professionele ontwikkeling.
- Onderzoek en dataverzameling: er worden diverse onderzoeken uitgevoerd voor het versterken van de ondersteuning. Dit zijn bijvoorbeeld doelgroeponderzoek, gebiedsanalyses en het uitzetten van evaluaties. Maar er is ook onderzoek naar de ontwikkeling van platforms en tools voor beleidsverbetering.

Aanpassingen in de oorspronkelijke plannen

Er zijn in enkele pilots, op basis van de ervaringen tijdens de uitvoering, aanpassingen gedaan in activiteiten gericht op het versterken van de ondersteuningsstructuur.

- Aanpassingen in doelgroep en bijeenkomsten: netwerkbijeenkomsten worden meer toegespitst op specifieke deelnemers en activiteiten in plaats van algemene bijeenkomsten. Ook wordt meer focus op een minder ervaren doelgroep genoemd.
- Balans tussen online en fysieke activiteiten: er is een sterke behoefte aan meer fysieke ontmoetingen; afwisseling tussen online en fysiek wordt nagestreefd.
- Uitstel en planning: sommige activiteiten zijn uitgesteld.

Nieuwe activiteiten

Enkele projectleiders beschrijven ook dat er nieuwe, als niet oorspronkelijk geplande activiteiten zijn ingezet. Het gaat in deze gevallen om het opzetten van nieuwe regionale samenwerkingen of netwerkbijeenkomsten voor verbinding tussen informele groepen, jonge makers en gevestigde instellingen. In enkele pilots is de ondersteuning meer doelgroepgericht dan eerder bedacht.

Aanpassingen in de samenwerkingspartners

In enkele pilots zijn er aanpassingen in de samenwerkingspartners.

- Nieuwe samenwerkingspartners zijn betrokken: deze partners voegen nieuwe netwerken en promotiekansen toe. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om basisscholen, een lokaal (nieuw) platform dat jongeren en amateurkunst ondersteunt of partners uit het kunstvakonderwijs.
- Wisselingen en vervangingen: in sommige pilots hebben partners zich teruggetrokken en zijn er vervangers gevonden.

Successen

De behaalde successen en resultaten van de pilots als het gaat om het versterken van de ondersteuningsstructuur zijn onder te verdelen in een aantal thema's:

- Netwerken en samenwerking: nieuwe verbindingen tussen ondersteunende instellingen, succesvolle netwerkbijeenkomsten en een soepele rolverdeling tussen landelijke en provinciale organisaties. Zowel persoonlijk contact als regiogerichte ondersteuning verbeteren afstemming en overzicht op sectorvragen.
- Kennisdeling en professionalisering: leernetwerken versterken kennisdeling en bieden makers en cultuurverbinders een bredere blik en praktische tools.
- Behoeftetepeiling en inzichten: onderzoeken en behoeftetepeilingen geven duidelijkheid over noodzakelijke tools, kennis en sectorale uitdagingen.
- Innovatieve initiatieven: nieuwe ideeën en verbindingen ontstaan, ook buiten traditionele disciplines doelgroepen.

'Deelnemers gaven aan dat zij vooral veel van elkaar leerden tijdens het intervisiegedeelte en het heel waardevol vonden om met elkaar van gedachten te wisselen over vergelijkbare uitdagingen. Voorheen vond er nauwelijks tot geen uitwisseling plaats tussen combinatiefunctionarissen cultuur.' (Bron: tussenevaluatie najaar 2024)

Uitdagingen

Bij het uitvoeren van activiteiten om de ondersteuningsstructuur te versterken worden ook uitdagingen en belemmeringen ervaren. De projectleiders benoemen de volgende uitdagingen:

- Beperkte middelen en ondersteuning: gebrek aan financiering, tijd en ondersteuning bij gemeenten, cultuurverbinders en makers belemmert voortgang.
- Complexiteit en diversiteit: er is geen "one-size-fits-all"-oplossing mogelijk door diversiteit in disciplines, organisaties en rollen.
- Tijdsinvestering en betrokkenheid: betrokken houden van deelnemers en opbouwen van samenwerking vraagt veel tijd en energie.
- Weerstand tegen verandering: cultuurmakelaars en verenigingen staan soms terughoudend tegenover nieuwe aanpakken.

'De uitdagingen liggen op het gebied van het kunnen loslaten van oude beelden en uitgangspunten uit het verleden.' (Bron: tussenevaluatie najaar 2024)

- Onderwijs: de samenwerking met het kunstvakonderwijs vergt soms meer initiatief vanuit de projecten.
- Lange termijn: effecten van deskundigheidsbevordering zijn pas op lange termijn zichtbaar en zijn lastig te concretiseren.

3.7 Live-dag 3 - verdiepen (november 2024)

Vanuit de verschillende vormen van kennisvergaring gedurende het ontwikkeltraject zijn thema's gedestilleerd waar diverse pilots mee bezig zijn. Zes pilots kregen de mogelijkheid om rondom deze thema's hun pilot te presenteren en samen te verkennen hoe de verdieping opgezocht kon worden.

- Jongerenparticipatie: als men het heeft over de toekomst van verenigingen, gaat het gesprek snel over jongeren. Zij zullen immers de toekomst van de amateurkunstverenigingen gaan bepalen. Een conclusie van de gesprekken is om het niet te hebben over de vereniging van de toekomst, maar over verenigen in de toekomst. De organisatievorm zou opengelaten moeten worden zodat jongeren zelf kunnen bepalen hoe zij kunst kunnen beoefenen. Er worden door de pilots verschillende vormen van jongerenparticipatie toegepast. Zoals een projectleider vertelt over een betrokken vereniging die succesvol is in het aantrekken en behouden van jongeren:

'Wat zij doen is juist de jongeren die er zijn erg inschakelen in commissies en organisatie. Dus als er een concert of een evenement moet worden georganiseerd dan gaan de jongeren daar zelf over nadenken. En dat heeft ons ook op het spoor gezet. Ze hadden af en toe wel eens zoals ze dat noemen een 'patat meeting' om even wat dingen door te spreken. Dus wij doen nu ook gewoon patat meetings voor het jeugdorkest. En als je ziet wat daar aan denkracht of in ieder geval denkriching ontwikkelt, is dat vaak heel anders dan vanuit besturen van verenigingen.'
(Bron: interview projectleider)

- Samenwerken met lokale adviseurs: amateurkustondersteuning verbeteren kun je niet alleen. Samenwerkingsverbanden smeden is een voorwaarde. Maar hoe zorg je dat doelstellingen op elkaar aansluiten? Er is in de pilots veel ontwikkeling en samenwerking binnen de amateurkunst wat ontstaat uit ontmoeting tijdens bijeenkomsten en netwerkevents. Vertrouwen en helderheid in doelen is een belangrijke voorwaarde.
- Scholingsprogramma's en kennisdossiers: in diverse pilots wordt ingezet op het organiseren van scholingsprogramma's en de ontwikkeling van kennisdossiers. Het nieuw ontwikkelde aanbod kan interessant zijn voor meerdere organisaties dan alleen de eigen achterban. Het is een meerwaarde om dit aanbod met elkaar te delen.

'Most significant changes'

4

4 'Most significant changes'

Naast het bevragen van deelaspecten van de onderzoeksvragen zijn de pilots in de tussenevaluatie van november 2024 ook gevraagd één ambitie die zij nastreven in gedachten te nemen en daarbij te verwoorden wat volgens hen voor deze ambitie op dat moment de 'most significant change' is.

4.1 Pilots gericht op disciplinegerichte ondersteuning

De pilots gericht op disciplinegerichte ondersteuning (de koepels) zijn gevraagd één van de ambities die zij nastreven in gedachten te nemen en hiervoor de 'most significant change' te beschrijven.

Als overkoepelende conclusie toont de tussenevaluatie significante positieve veranderingen in zichtbaarheid en identiteit van disciplines alsook verbondenheid, zowel intern als extern. Vrijwilligers vergroten het imago van amateurkunst, terwijl campagnes ook bijdragen aan een sterkere verbinding binnen een discipline. Ook is er meer besef van de bijdrage aan sociaal maatschappelijke vraagstukken en noodzaak om verenigingen te ondersteunen bij het inzichtelijk maken hiervan. Online vaardigheden en vraaggestuurd werken versterken de autonomie van verenigingen.

'Er is een veel grotere bewustwording dat imago en zichtbaarheid naar buiten toe belangrijk is om het voortbestaan te verzekeren.' (Bron: tussenevaluatie najaar 2024)

'Alle energie leidt tot spin-off, en het feit dat we als netwerk middels dit project onze vleugels kunnen uitstrekken naar partners en gebieden waar we voorheen geen oog voor hadden of konden hebben is een prachtige en broodnodige ontwikkeling.' (Bron: tussenevaluatie najaar 2024)

4.2 Pilots gericht op inhoudelijke versterking

De pilots gericht op inhoudelijke versterking zijn gevraagd één van de inhoudelijke kernambities die zij nastreven in gedachten te nemen en daarbij te verwoorden wat volgens hen voor deze kernambitie op dat moment de 'most significant change' is. Alle kernambities zijn aan bod gekomen.

Kernambitie 1 – Toegankelijkheid

Er is een sterke focus op het toegankelijk maken van het aanbod, met aandacht voor 'oude en nieuwe' doelgroepen en het spreken van de taal van nieuwe doelgroepen (zowel letterlijk als figuurlijk). Lokaal werken blijkt van belang: regionale verschillen, locaties en infrastructuur spelen hierin een rol.

'Ik zie dat er meer aandacht wordt besteed aan het leren spreken van de taal van 'de ander' als er een nieuwe doelgroep aangeboord wordt. Je doet als groep misschien al veel, maar hoe zorg je ervoor dat dat aanbod ook toegankelijk wordt voor je beoogde nieuwe doelgroep?'
(Bron: onderzoekersbijeenkomst november 2024)

Kernambitie 2 – Zichtbaarheid

Dankzij de pilots tonen gemeenten die voorheen weinig belangstelling hadden meer inzet voor amateurkunst. Zichtbaarheid van cultuurbeoefening wordt breder gewaardeerd, wat deelname stimuleert. De focus van ambitie 2, namelijk zichtbaarheid, wordt genoemd in alle pilots.

Kernambitie 3 – Toekomstbestendigheid

Verenigingen experimenteren met nieuwe werkwijzen en makers, wat zowel artistieke vernieuwing als organisatorische impulsen biedt. Er is een verschuiving naar het benadrukken van plezier en inspiratie als voorwaarden voor duurzame vooruitgang. Tegelijkertijd wordt erkend dat vernieuwing een gedoseerde aanpak vraagt, passend bij de behoeften van verenigingen en leden.

Kernambitie 4 – Rol in de samenleving

Amateurkunstgroepen tonen een sterke inzet voor de samenleving, maar hebben behoefte aan professionele ondersteuning om deze rol verder te ontwikkelen. Het onderlinge contact tussen groepen en culturele organisaties bevordert bewustwording van hun waarde en rol. Vrijwilligers blijven meestal langdurig betrokken, wat contrasteert met het verloop binnen gemeenten en culturele instellingen. Deze bewustwording is van belang, en biedt handvatten voor de systeemwereld om de leefwereld in te zetten voor het bereiken van maatschappelijke doelen.

‘Waar we voorheen de focus legden op kennis en kunde brengen bij amateurkunstgroepen, willen we nu de focus leggen op het bewustmaken van de systeemwereld, de ondersteunende infrastructuur dus, hoe zij de leefwereld kunnen inzetten om maatschappelijke en sociale doelen te halen.’ (Bron: tussenevaluatie najaar 2024)

Kernambitie 5 – Artistiek kader

De behoefte aan inspiratie en uitwisseling wordt onderstreept. Fysieke bijeenkomsten, zoals een inspiratiesessie met een ervaren dirigente, worden zeer gewaardeerd. Er wordt gewerkt aan een aantrekkelijke beroepspraktijk om voldoende artistieke begeleiders en docenten te waarborgen. Door samenwerking van professionele makers met amateurverenigingen wordt veel geleerd.

‘Inzetten op inspireren en uitwisseling. De doelgroep geeft duidelijk aan daar met name behoefte aan te hebben.’ (Bron: tussenevaluatie 2024)

4.3 Ondersteuningsstructuur

Een belangrijke verandering in de ondersteuningsstructuur, zowel voor de pilots gericht op inhoudelijke versterking als de disciplinegerichte ondersteuning is de focus op ketenomkering, waarbij ondersteuning beter in samenhang wordt ingezet. Lokale en regionale cultuurverbinders spelen hierin een sleutelrol. Er is meer bewustwording ontstaan over het belang van vraaggestuurd en bottom-up werken, waarbij de wensen van inwoners, leden en clubs centraal staan.

‘De bewustwording en omslag in denken bij de afdelingen naar het belang van bottom-up werken en vraaggestuurd werken. Wat willen de leden en hoe kunnen we de leden en clubs met elkaar verbinden?’ *(Bron: tussenevaluatie najaar 2024)*

De pilots hebben in sommige organisaties gezorgd voor een andere positionering ten opzichte van de amateurkunst. Een wijziging is dat er meer aandacht is voor lokaal werken met de lokale adviseur als spil en aanspreekpunt, in plaats van het uitzetten van regionale of provinciale dienstverlening. In sommige organisaties is er zelfs voor het eerst aandacht voor de amateurkunst. Deze subsidieregeling geeft in die gevallen een stevige impuls.

‘En toen zei de stuurgroep van ‘laten we eens uitproberen wat er in de regio's zelf gedaan wordt’. We hebben toen gezegd dan gaan we dus een deel van dat budget wat we hadden gereserveerd voor innovatie onder de naam flexibel inzetbaar budget vrijgeven voor de cultuurverbinders. Want dan kunnen die zelf bepalen.’ *(Bron: interview projectleider)*

‘Cultuurverbinders hebben nu grotendeels een verbindende en adviserende rol, maar zouden ook gebaat zijn bij budget en handjes voor uitvoering van maatschappelijke, sociale en culturele projecten.’ *(Bron: tussenevaluatie najaar 2024)*

Conclusie en reflectie

Conclusie en reflectie

Met veel enthousiasme hebben wij ons binnen het Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst verdiept in de pilots die door heel Nederland zijn opgezet. Het was inspirerend om te zien hoe gedreven organisaties, professionals en vrijwilligers hebben bijgedragen aan de versterking van de amateurkunstsector.

Deze tussenrapportage laat zien hoeveel er mogelijk is wanneer er ruimte wordt geboden voor experimenten, samenwerking en innovatie. De openheid waarmee betrokkenen inzichten, uitdagingen en successen hebben gedeeld, was (en is) van onschatbare waarde voor het gezamenlijke ontwikkelproces. Het heeft niet alleen bijgedragen aan de inzichten in deze tussenrapportage, maar ook aan de verbinding tussen verschillende organisaties, disciplines en regio's.

Zo kunnen we op basis van alle gedeelde en verzamelde informatie concluderen dat door de inzet en ontwikkeling binnen en vanuit de pilots alle beoogde kernambities worden nagestreefd. De pilots betrekken hierbij een brede doelgroep en zetten diverse (innovatieve) activiteiten en werkwijzen in om hun doelen te behalen. Er worden successen ervaren maar ook belemmeringen, waardoor soms plannen worden aangepast met positief gevolg. De pilots dragen bij aan zowel inhoudelijke versterking als op disciplinegerichte versterking van de amateurkunst, en door de diverse samenwerkingsverbanden gebeurt dit regelmatig tegelijkertijd. De kwaliteit en diversiteit van de door de pilots geïnitieerde en aangejaagde samenwerkingsverbanden, alsook de beoogde verduurzaming daarvan, draagt in belangrijke mate bij aan de versterking van de ondersteuningsstructuur van amateurkunst.

We willen alle deelnemende partijen hartelijk bedanken voor hun inzet en hun bereidheid om hun ervaringen te delen. We hebben een breed beeld kunnen schetsen van de ontwikkelingen die door jullie zijn ingezet. De lessen en inzichten die nu al zijn opgedaan, vormen een solide basis voor de verdere stappen in het ontwikkeltraject. In 2025 blijven we de pilots volgen in het werken aan een toekomst waarin amateurkunst een zichtbare en gewaardeerde rol blijft spelen in onze samenleving. We ronden dit ontwikkeltraject in het najaar af met een eindpublicatie, waarin de focus zal liggen op goede voorbeelden, geleerde lessen en succesvolle werkwijzen binnen dit traject.

Natascha Notten – Onderzoeksbureau Gelijkschap en
Evelien Nelemans-Wouters – ENW Cultuur
In opdracht van LKCA

Over de auteurs

Dr. Natascha Notten is wetenschappelijk onderzoeker en kijkt vanuit een sociologisch perspectief naar maatschappelijke vraagstukken. Ze verzamelt en vertaalt kennis voor, met en naar de praktijk. In haar onderzoek en gerelateerde werkzaamheden staan intergenerationele verbanden, kansen(on)gelijkheid en gidsen centraal. Vanuit de focus op kansengelijkheid werkt Natascha op een viertal samenhangende thema's: onderwijs, bestaanszekerheid, gezondheid en basisvaardigheden. Daarbij geeft zij expliciet aandacht aan de invloed van omgevingskenmerken op de kansenkloof en cultuurparticipatie als middel om die kloof te dichten. www.gelijkschap.nl

Drs. Evelien Nelemans-Wouters werkt als zelfstandig adviseur binnen ENW Cultuur aan het bereikbaar maken van cultuur voor iedereen. Ze doet dat voor overheden, uitvoeringsorganisaties en fondsen. Evelien maakt graag de verbinding tussen cultuurbeleid en de uitvoering daarvan en voelt zich thuis in verschillende onderwerpen; van ondernemerschap, talentontwikkeling, subsidieverstrekking tot het bouwen van netwerken. De rode draad, stimuleren van cultuurdeelname, staat daarbij altijd centraal. www.enwcultuur.nl

Bronnen

Bronnen

Actieagenda Amateurkunstondersteuning 2025

https://www.lkca.nl/wp-content/uploads/Actieagenda-ondersteuning-AK-2025_DEF.pdf

Subsidieregeling Fonds voor Cultuurparticipatie

<https://fvcp.fra1.cdn.digitaloceanspaces.com/uploads/stcrt-2023-28519-6530f.pdf> Punt 2.3b

TAKSO impactmodel:

<https://meemaakpodia.pubpub.org/pub/sb5c96us/release/2> ;

<https://culturaldevelopment.net.au/outcomes/>

Evaluatie Herstelsteun amateurkunst (2024):

<https://www.lkca.nl/publicatie/evaluatie-herstelsteun-amateurkunst/>

Revitalisering van de Amateurkunst – BMC (2021):

<https://www.lkca.nl/publicatie/revitalisering-amateurkunst/>

Colofon

Tussenrapportage 'Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst'

Uitgevoerd in opdracht van LKCA

Het Nationaal Ontwikkeltraject Amateurkunst is een onderdeel van de Pilots Nationaal Akkoord Amateurkunst van het Fonds voor Cultuurparticipatie.

Auteurs

Natascha Notten (Onderzoeksbureau Gelijkschap)

Evelien Nelemans-Wouters (ENW Cultuur)

Uitgever

LKCA

Lange Viestraat 365

Postbus 452

3500 AL Utrecht

030 711 51 00

info@lkca.nl

www.lkca.nl

Over LKCA

Cultuurbeoefening is essentieel voor een creatieve en veerkrachtige samenleving. Daarom versterkt LKCA de kwaliteit en positie van cultuureducatie en amateurkunst. We maken kennis toegankelijk en stimuleren samenwerking en professionalisering.

LKCA probeert publicaties zo toegankelijk mogelijk aan te bieden. Neem contact met ons op bij ontoegankelijke informatie via info@lkca.nl.

©Gelijkschap, ENW Cultuur, LKCA, maart 2025

LKCA

LKCA wil ervoor zorgen dat iedereen goede cultuureducatie krijgt (op school én in de vrije tijd) en dat iedereen kan meedoen aan culturele activiteiten.

LKCA | Lange Viestraat 365 | Postbus 452, 3500 AL Utrecht | +31 30 711 51 00 | www.lkca.nl | info@lkca.nl